

ÖDEMİŞ YILDIZ KENT ARŞİVİ VE MÜZESİ'NİN EL YAZMASI VE TAŞ BASKI KİTAPLARI

Müzemiz envanterine kayıtlı satın alma ve bağış yoluyla edinilmiş el yazması ve taş baskı kitapların açıklaması aşağıda gösterilmiştir:

1. KİTAB-I ŞERH-İ ÇAĞMİNİ [2011/1741(E)]

- a. Eserin asıl müellifi Camii'l- Mahmud b. Muhammed el-Harezmi el-Çağmini (?- 1221)'dir.
- b. Bu kitap "El-Mülehas fi'l-Hey'e" olarak da bilinir.
- c. Kitap Arapça olarak yazılmıştır.
- d. Osmanlı medreselerinde Hey'et (Astronomi) kitabı olarak okutulurdu.
- e. El yazma olan eser 159 sayfadır.
- f. Bu kitabın yazarı bilinmemekle birlikte Çağmini'nin eseri için haşiye yazarlar şunlardır:
 - ✓ Kadızade Rumi (Şerh-i Çağmini) (?-1437)
 - ✓ Sinaneddin Yusuf (?-1486)
 - ✓ Fethullah Şirvani (?-1453)
 - ✓ Yenişehirli Carullah Veliyüddin Efendi (?-1738)

2. ŞERH-İ FERAİZ [2011/1743(E)]

- a. Eserin müellifi bilinmese de Seyyid Şerif Cürcânî (1340-1413)'nin şerhi olduğu sanılmaktadır.
- b. Kitap Arapça olarak yazılmıştır.
- c. El yazma olan eser 138 sayfadır.
- d. Kitabın son sayfasında Hicri 865 (Miladi 1460) tarihinde tamamlandığı yazılmaktadır.
- e. Osmanlı medreselerinde Fıkıh kitabı olarak okutulan eserde, İslam hukukunda miras ve mal paylaşımından bahsedilir.
- f. Medreselerde feraiz ile ilgili okutulan kitaplar:
 - ✓ Şerh-i Feraiz. Müellifi Kadızade Rumi (?-1437)
 - ✓ Ferâizü's-Secâvendî (veya "Ferâiz-i Sirâciye", "es-Sirâciye fi'l-Ferâiz") adlı eser. Müellifi Hanefî fıkıh âlimi Sirâceddin Muhammed b.Mahmut el-Secâvendî (?-1200)
 - ✓ Rubhiye adlı feraiz manzumesi.
 - ✓ Bu alanda okutulduğu belirlenen bir diğer kitap da "Nefhâtü'l-Kudsiye" dir.

3. ŞERH-İ VASİYETNAME-İ BİRGİVİ [2011/1744(E)]

- a. İmam-ı Birgivi'nin yazmış olduğu "Vasiyetname" adlı eseri için, Alî Sadrî el-Konevî'nin 970 senesinde (M. 1562) kaleme aldığı şerhidir.
- b. Kitap Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır.
- c. El yazma olan 474 sayfadır.
- d. Ahlak ve ilmihal kitabıdır.
- e. Eser Şevval 1170 (Haziran 1750) Ali ibn-i Ramazan tarafından Çankırı'da yazılmıştır.

4. KİTABIN İSMİ BİLİNMEMEKTEDİR [2011/1740(E)]

- a. Yazarı veya sahibi Müsevvidzade Muhammed Efendi'dir.
- b. Kitabın son sayfasında Hicri Şevval 866 (Miladi Haziran 1462) tarihinde tamamlandığı yazılmaktadır.
- c. Kitap Arapça olarak yazılmıştır.
- d. El yazma olan eser 272 sayfadır.
- e. İstiare (edebiyat) kitabıdır.

5. ALTI ESERDEN OLUŞAN KİTAP [2011/1739(E)]

- a. (BİRİNCİ ESER) ŞERH-İ AVAMİL

- ✓“Avamil-i Cedid” de denilen Birgivi’nin “Avamil” adlı eserinin şerhidir.
 - ✓El yazma olan eser Arapça hazırlanmıştır.
 - ✓Avamil, Arapça kelimelerin terkip ve cümle içerisindeki i’râbına tesir eden unsurları inceleyen gramer bilgisidir. Bu yönüyle bir dilbilgisi kitabıdır.
 - ✓Kuşadalı Mustafa b. Hamza’nın talebelerinden Şeyh Ahmed Efendi (ö. 1781) tarafından şerh edilmiştir.
 - ✓Eser 1771 (H. 1185) yılında tamamlanmıştır.
 - ✓El yazma olan eser 42 sayfadan oluşmaktadır.
- b. (İKİNCİ ESER) MU’RİBÜL-AVAMİL
- ✓ Birgivi’nin “Avamil” adlı eserinin bir başka şerhidir.
 - ✓Zeynîzâde diye ün kazanmış olan Hüseyin b. Ahmed’in meşhur mu’ribi
 - ✓Arapça “Avamil” yani dilbilgisi kitabıdır.
 - ✓El yazma olan eser 95 sayfadan oluşmaktadır.
- c. (ÜÇÜNCÜ ESER) İSAMÜL-İSTİARE
- ✓Ebu’l-Kasım es-Semerkandi’nin “el-İstiâre” adlı risalesinin şerhidir.
 - ✓İsâmuddin İbrahim b. Muhammed b. el-İsferâini’nin (945/1538) kaleme aldığı şerhidir.
 - ✓El yazma olan eser 47 sayfadan oluşmaktadır.
 - ✓Kitap Arapça olarak yazılmıştır.
 - ✓İstiare (edebiyat) kitabıdır.
 - ✓Eser 1715 (H. 1128) yılında tamamlanmıştır.
- d. (DÖRDÜNCÜ ESER) EL-FERİDETÜL-MUSANNEFETÜL-KASİMÜ LEYSİ
- ✓Ebu’l-Kasım el-Leysî es-Semerkandi’nin bazı kaynaklarda el-Ferîde, bazılarında ise Ferâidu’l-fevâidi’s-Semerkandiyye fi’l-istiâre adıyla geçen eserinin şerhidir.
 - ✓El yazma olan eser 7 sayfadan oluşmaktadır.
 - ✓Kitap Arapça olarak yazılmıştır.
 - ✓İstiare (edebiyat) kitabıdır.
 - ✓Kimin tarafından hangi yılda yazıldığı bilinmemektedir.
- e. (BEŞİNCİ ESER) METNÜL-LAMİYYE
- ✓Abdurrezzâk b. Mustafa el-Antâkî’nin(Ölümü H. 1279 / M. 1862) “Lamiyye” adlı eserinin şerhidir.
 - ✓“Lamiyye” Lâm kafiyesi ile yazılmış kaside anlamına gelmektedir.
 - ✓El yazma olan eser 62 sayfadan oluşmaktadır.
 - ✓Kitap Arapça olarak yazılmıştır.
 - ✓Nisan 1705 (H. Muharrem 1117) yılında telif edilen eser, 1715 (H. 1128) yılında Hüseyin b. Mustafa tarafından yazılmıştır.
- f. (ALTINCI ESER) TELHİS-İ MİNEL-MEA’Nİ
- ✓Arapça kelimelerin anlam ve ma’nasını açıklayan Belagat ilmiyle ilgili “Telhis” kitabıdır.
 - ✓Tanınmış Arap dili ve belâğatçisi olan es-Sekkâkî Ebu Yakup Yusuf İbn. Ebi Bekr b. Muhammed b. Ali (M. 1131-1229)’nin en önemli eseri “Miftâhu’l-Ulûm” adlı eserinin şerhidir.
 - ✓Bu eseri esas alan en önemli eserler:
 1. arasında Celaleddin Muhammed b. Abdurrahman Hatib el-Kazvini (H. 739/ M. 1338)’nin “Telhisü’l-Miftâh fi’l-Me’ânî ve’l-Beyân” adlı şerhi vardır.
 2. Sadeddin Mesud b. Ömer et-Teftazani (M. 1322-1390) bu eseri esas alarak H. 748 (M. 1347) yılında tamamladığı el-Mutavvel adlı eserini özetlemek ve kimi

konularına açıklamalar getirmek suretiyle H. 756 (M. 1355) yılında yazdığı el-Muhtasar adlı eserleri kaleme aldı.

3. Seyyid Şerif Cürçani (H. 816/M. 1413) de et-Teftazani'nin el-Mutavvel'ini esas olarak Haşiye ale'l-Mutavvel adlı eseri kaleme almıştır.

- ✓ Bu eser ne zaman ve kimin tarafından yazıldığı bilinmemekle beraber Osmanlı döneminde 123'den fazla bu kitap hakkında şerh yazan âlim olduğu bilinmektedir.
- ✓ El yazma olan eser 83 sayfadan oluşmaktadır.
- ✓ Kitap Arapça olarak yazılmıştır.

6. DUA KİTABI [2011/1742(E)]

- a. Kitap el yazımı olup yazarı belli değildir.
- b. Kitabın son sayfasında “ İşbu kitab iki yüz yetmiş dokuz senesi, redif-i asker ile Girid Adası'nda, Kandiya'da, Taşkişla'da ikamet üzere olduğumuzda bir kıt'a tahriri beyan olunmuştur. Fi 19 Cemaziyel evvel 1279 (12 Kasım 1862)” yazmaktadır.
- c. Osmanlıca ve Arapça olan eserde Kur'an-ı Kerim'den ayetler ve dualar mevcut “Zikir” kitabıdır.
- d. Kitap el yazımı olup toplam 109 sayfadır.

7. KUR'AN-I KERİM [2011/1747(E)]

- a. Kitap el yazma olup, çerçeve, cüz, hizb ve ayet başlıklar yaldızlıdır.
- b. Hatta olarak Halil İbrahim ismi geçmektedir.
- c. Eser H. 1249 (M. 1833) yılında yazılmıştır.
- d. Kitabın ön kısmından âli İmran suresine kadar olan kısmı (yaklaşık 45 sayfa) eksiktir.

8. KUR'AN-I KERİM [2011/1745(E)]

- a. El yazma olan Kur'an-ı Kerim'in baştan (yaklaşık 3 sayfa) ve sondan (Mü'minin suresinden sonraki kısmı) eksik olan kısımları vardır.
- b. El yazma eserin hangi tarihte ve kimin yazdığı konusunda bilgimiz yoktur.

9. MU'REBÜL-İZHAR

- a. Kitabın asıl adı “Muğribü'l- İzhar li Zeyni Zade” dir.
- b. Kitabın yazarı Hüseyin b. Ahmed eş-Şehri Zeynizade'dir.
- c. Kitap Arapça hazırlanmıştır.
- d. Taşbaskı olan eser 271 sayfadır.
- e. Arapça gramer eğitiminin Nahiv kısmında okutulan izhar kitabıdır.
- f. Birgivi'nin asırlarca okutulan “İzhar” kitabının şerhidir.
- g. Eser 1 Rebiül Evvel 1281 (3 Eylül 1864) tarihinde El-Hac Muharrem Efendi El-Bosnavi Matbaasında basılmıştır.

10. NETAİCÜL- EFKÂR ALEL İZHAR

- a. Kitabın yazarı Kuşadalı eş-Şeyh Mustafa b. Hamza'dır.
- b. Kitap Arapça hazırlanmıştır.
- c. Taşbaskı olan eser 207 sayfadır.
- d. Arapça gramer eğitiminin Nahiv kısmında okutulan izhar kitabıdır.
- e. Birgivi'nin asırlarca okutulan “İzhar” kitabının şerhidir.
- f. Kitabın bitiş tarihi 27 Ramazan 1085 (25 Aralık 1674) iken matbaada basılış tarihi 1277 (1860) olarak geçmektedir.

11. KİTAB-I İZHARÜ'L ESRAR [2011/1738(E)]

- a. Birgivi'nin “İzhar” kitabının bir başka şerhidir.
- b. Kitap Arapça yazılmıştır
- c. El yazma olan eser 390 sayfadır.

- d. Arapça gramer eğitiminin Nahiv kısmında okutulan izhar kitabıdır.
- e. Yazarı Şeyh Muhammed b. Muhammed b. Ahmed (?) olarak okunmuştur.
- f. Kitap H. 1173 (M. 1759) yılında yazılmıştır.

12. HÂŞİYE-İ İBN-İ MELEK ALA'L-MENÂR [2011/1746 (E)]

- a. "İbni Melek" diye meşhur olmuş Tireli İzzettin Abdüllatif er-Rûmî'nin Ebu'l-Berekât Hafizüddin en-Neseî'nin (-1310) Hanefî fıkıh usulü üzerine yazdığı "Menârü'l-Envâr" adlı kitabına yaptığı şerhin haşiyesidir
- b. Kitap Arapça yazılmıştır
- c. El yazma olan eser 417 sayfadır.
- d. Eserin hangi tarihte ve kimin tarafından yazıldığı bilinmemektedir

13. VASİYETNAME-İ BİRGİLİ [2012/1821 (E)]

- a. Büyük İslam alimi İmam-ı Birgivi hazretlerinin "Vasiyetname" adlı eserine Kadızade İslamboli Ahmed bin Muhammed Efendi tarafından yapılan meşhur ve muteber şerhtir.
- b. Bu şerh "Cevhere-i Behiyye-i Ahmediyye fi-şerhi'l-vasiyyeti'l-Muhammediyye" ismini taşımaktadır
- c. Eserin hangi tarihte ve kimin tarafından yazıldığı bilinmemekle birlikte 1896 tarihli notlar yer almaktadır
- d. Kitap Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır.
- e. El yazma olan 230 sayfadır.
- f. Ahlak ve ilmihal kitabıdır.